

A 2018/2019. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
döntő forduló

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET
Javítási-értékelési útmutató

„A” feladat

Andrasev Nadja: *A nyalintás nesze*: <https://vimeo.com/227657050>

Összehasonlító elemzés

a) Gondolja végig, majd fogalmazza meg legalább öt lényegi szempont szerint, hogy melyek a legfontosabb hasonlóságok, egyezések és az alapvető különbségek (a mozgóképi és az irodalmi formák szükségszerű különbözőségein túl) a következő két alkotás között:

Andrasev Nadja: A nyalintás nesze című filmje

Bodor Ádám: Megbocsátás című novellája

b) Mindezek alapján értelmezze a filmet!

c) Állapítsa meg és legalább 3 érveléssel indokolja, hogy a filmet inkább a novella adaptációjának vagy a novella által inspirált alkotásnak tekinthetjük!

A feladatra maximum 25 pont adható.

a) A versenyző **3-3** (1 pont a releváns szempont megjelöléséért, további 1-1 az azonosságokat és a különbségeket részletező helyes észrevételekért), **maximum 15 pontot** kaphat abban az esetben, ha az alábbiak szerint (vagy más, a részlettel igazolható módon) legalább öt releváns szempont szerint észrevételezi a film és a novella közötti lényegi hasonlóságokat és különbségeket:

- karakterek: A két női karakter annyiban más a novellában, mint a filmben, hogy míg Bodor Ádámnál Vlassza asszony „szoborszerű, sudár, sima nő”, akit „megszépített a magány”, Svanczné kinézetéről nem tudunk meg semmit, róla annyi derül ki csupán, hogy rendre a macskáját hívogatja, és amikor az eltűnik, lemondóan és megtörtén tér haza, a macska eltűnéséért pedig Vlassza asszonyt okolja. A filmben Svanczné jóval idősebb, mosolytalan, mereven összezárt szájú tokás, házi papucsot viselő asszony ellentétben Vlassza karakterével, aki teltkarcsú, buja, magas sarkú szandált visel még otthon is, élni, szeretni akar.
A férfi karakter látszólag hasonló, de a filmbéli alak már beléptekor felfedi kilétét a néző számára (a növények lepisülésének fura, szintén a macskához kapcsolódó gesztusa sem szerepel a novellában), míg Bodor Ádámnál az olvasó a novella adott pontján még nincs rákényszerítve, hogy a férfiben felismerje a macskát.
- A két mű cselekményváza: ugyanaz, a temető utcájában két magányos nő lakik, az egyik macskája eltűnik (kimúlik,) s helyette egy férfi állít be a másik nőhöz, akivel bizalmas viszonyba kerül.
- A cselekménymenet jelentősen eltér egymástól. Míg a macska a novella első bekezdésében eltűnik, addig a film kétharmadáig a cselekmény a macska körül szerveződik, ahogy figyel, követi, meglesi Vlassza asszonyt, majd a kimúlt macskát is láthatja a néző a novellával szemben, ahol csak az biztos, hogy a macska eltűnt (az, hogy kimúlt, azért sejthető). Míg a novellában a cselekmény kétharmadát a macskával azonosított férfi érkezésének és Vlassza asszonnal való kapcsolata kibontásának szenteli az író, a filmben ez jóval rövidebb, a két műben az arány pontosan egymás fordítottja.
- A két műben felhasznált meghatározó motívumok egy része azonos (macska, temető, fagyalt, növények, meleg tea), de a film e kulcsmotívumok egy részét aprólékosan felépíti és játékba hozza (macska, tea), míg a növényekre egyenesen a mű elbeszélésmódját, hangulatát és mikro-cselekményeit döntően meghatározó világot épít. A film új, a novellában nem szereplő kulcsmotívumokat is behoz, a döglött madarat, amit a macska ajándékba hoz Vlassza asszonnak, vagy a vizet, aminek az élet-szimbolikája lesz nagyon fontos, s amelyek a férfi érkezésével is összekötik a macskát. Fontos a kis csengőhang is, amivel Svanczné szólítja a macskát (a novellában nyávogással hívja magához), ahogy a filmben az egyéb hangok, a nyalintások, lefetyelések, csobbanások is segítik az elbeszélés kibontakozását;
- A térkezelés annyiban hasonló, hogy a novella és a film is (döntően) a temetővel szemben álló házban játszódik. Mégis sok a különbség: a novellában a férfi felidézi a tópartot, ahol kavicsokra horgászott, mutatja is az ujján a „jegesen bőriző víz vonalát”, így a távolabbi külső, a tópart is helyszínné válik. A film Vlassza asszony lakásába vezeti be a nézőt, olyan részleteket is megmutat, ahol a novella „nem jár”, például a fürdőszobát, de egészen pontosan felrajzolja a két nő lakásának térbeli viszonyát is, akik egy házban laknak, míg a novella ezt nem tisztázza.
Az olykor majdnem üres, hol pedig túlzásfolt filmbéli terekre a novellában nincs utalás.
- Az időkezelés is eltér el a két műben (attól eltekintve, hogy tél van itt is, ott is, és egyik sem határozza meg azt a hosszabb időt, ami eltelik a macska eltűnéséhez (kimúlásához) képest, mire megérkezik a férfi. A film szinte kronologikusan építi fel azt a napot, amikor a macska beugrik Vlassza asszonyhoz (hogy másnap már Svanczné hiába keresse), a novellában a részletesen kibontott idő csupán az a nap, amikor a férfi beállít Vlassza asszonyhoz.
- A két történet lényegileg azonos, noha az elbeszélésmód (és így a hangsúlyok) radikálisan különböznek egymástól, s ezt a címadás is igazolja. A film és a novella egyaránt bosszú-megbocsátás történet. A Megbocsátásban és A nyalintás neszében egyaránt a férfi bocsát meg Vlassza asszonnak (és egyben önmagának), a bosszúéhes Svanczné pedig (akiről a filmből egyértelműen kiderül, hogy a tejbe kevert méreggel ölte meg a macskát) nem érdemel megbocsátást.

b) A versenyző **maximum 4 pontot** kaphat a film helyes értelmezésért amennyiben az alábbiak szerint (vagy más, a filmmel igazolható módon) értelmezi a műalkotást:

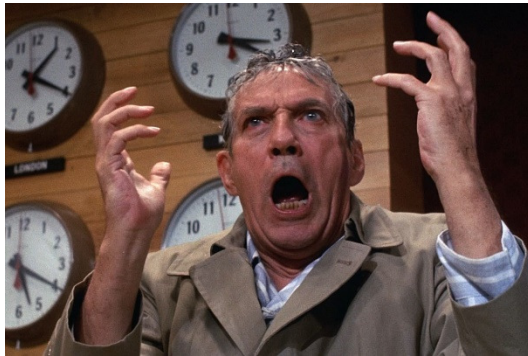
- A két nő a páratlan oldalon lakik a novella szerint. Szó szerint is páratlanul élnek, magányosak mind a ketten. A temető szemben a sírokkal egy férfi nélküli világról mesél. A férfiak halottak. Odaát vannak a temetőben, a másik oldalon, de elérhetetlenek, vagyis nincsenek;
- A macska, ahogy alighanem annak idején Svanczné férje is, Vlassza asszonynál köt ki, hiába ő a Svanczné macskája/férje. A szomszédban gyengédséget kap, így a kéjt, a szerelmet választja, nem az ételt (a tejet). A kényszeres, megkeseredett Svanczné élete már csak a bosszúról szól, Vlassza asszony tönkretételéről. (Ahogy a novellában mondja: „Ő volt az! – és Svanczné Vlassza asszony házára mutatott.”).
- A macska (csakúgy mint az egykori férj) Svancné szemében áruló, akinek vesznie kell, hogy – a maga módján – tovább szerethesse őket a temetőben, amikor már nem tudnak kérni/akarni semmit, kiszolgáltatva a nő kényszeres, magányos-élőhalott rítusainak. Svancné megmérgezi a macskát (erre utal, ahogy a tejen cikázó légy agonizálva kimúlik miközben a kandúr Vlassza asszonnyal van);
- A film – a dialóg hiányából adódóan is, ami tudatos rendezői döntés –, utalások sokaságából „szöve” fogalmazza meg, hogy a megjelenő férfi nem más, mint a macska, ember alakban. (A macskapofa markáns részei, a szem, a bajusz, a recésvonalú orr, a vastag szemöldök a férfiarcon lényegében változtatás nélkül jelenik meg; a férfi ugyanolyan döglött madarat hoz a nőnek, mint a macska). A kandúr a női bájba, kisugárzásba vesző himnem princípiumként nem tud ellenállni a nőnek, ám ez az életébe kerül.
- A film nem szolgáltat morális igazságot (Svancnéval nem foglalkozik a lezárásban) az élet értelmét keresi, a jövő lehetőségeit – ha vannak egyáltalán. Mert Vlassza asszony nem gonoszságból csábít, hanem mert „ilyen a természete”. És Svancné sem eredendően gyilkos, csak „olyan a természete”. Mint a skorpió és a teknős történetében, ahol a skorpió megígéri a teknősnek, hogy nem marja meg, ha kiviszi a partra, ám mielőtt partot érnek, mégis megmarja, mire a haldokló teknős megkérdezi: de miért tetted ezt velem, hiszen én segitettem neked, ott is hagyhattalak volna, így pedig mindketten meghalunk, mire a skorpió ezt feleli: ilyen a természetem.

Az értelmezés, amelyik a nő-macska viszonyt hangsúlyozza és a férfivé transzformálódást a nő képzeletéhez társítja, ugyancsak elfogadható lehet, amennyiben ebből valamiféle, a két nő karakterének ellentétére alapozó állítás következik. Például, hogy az életet jelképező Vlassza-nő archetípusa nem élhet magányosan, mert az radikálisan ellentmond nőisége értelmének. Ám ez semmiképpen sem „boldog vég”, Vlassza asszony növényekkel való viszonyában ott a büntetés, a fallikus kaktusz megszúrja őt, a film minden pajzánságával és erotikus utalásrendszerével együtt szorongató, amit a zene nagymértékben felerősít.

c) A versenyző **maximum 2 pontot** kaphat abban az esetben, ha felismeri (és a fentiek szerint indokolja), hogy bár rengeteg eltérés van a novella és a film között, mégis inkább az irodalmi szöveg (nem szöveghű) adaptációjáról van szó, mivel annak lényegét fogalmazza újra a film (nem csupán egyes motívumait, cselekményelemeit használja más történet megfogalmazására).

Az elemzés felépítése, nyelvi értékei és önálló látásmódja **további 4 ponttal** értékelhető.

„B” feladat

Filmrészlet-1.

<https://www.youtube.com/watch?v=HxyvbCyEV9k>

Filmrészlet-2.

<https://www.youtube.com/watch?v=VoaJ8ON7E7s>

a) Nevesítse, és mutassa be azt a médiát általánosságban jellemző szemléletet, amely különösen a második filmrészlettel (Sidney Lumet: *Hálózat*, 1976) illusztrálható, majd ismertesse az ebből a felfogásból következő médiahatás/befogadás modellt, melyet jól példáz mind a két részlet! Állításait indokolja!

b) Írjon rövid elemző tanulmányt, amelyben példákkal mutatja be, hogy a *Hálózat* c. film televíziózást jellemző szemlélete a mai internetes mediakörnyezetre vonatkozóan él tovább! Dolgozatában fejtse ki a szóban forgó felfogással kapcsolatban személyes véleményét is!

A feladatra maximum 25 pont adható.

a) A versenyző **1 pontot** kap abban az esetben, ha felismeri, hogy a második részlet a mediapesszimizmus szemléletében gyökerezik. **Újabb 4 pontot**, amennyiben helyesen mutatja be a média-pesszimista felfogás lényegét, amely a médiával kapcsolatos félelmek nézetrendszereként veszélyforrást lát a mindenkori új médiában: úgy véli, hogy az a tömegek káros befolyásolásának az eszköze, amelynek hatására elvesznek a régi értékek és az emberek elbutulnak. A média-pesszimisták megítélése szerint korlátozni kell a káros tartalmak megjelenését.

A versenyző **további 1 pontot** kap abban az esetben, ha felismeri, hogy a részletek a direkthatás-modell illusztrációjának tekinthetők. **Újabb 1 pontot**, amennyiben helyesen fogalmazza meg a direkthatás modell lényegét (vagy a lövedék illetve az injekcióelméletét), miszerint tömegek befolyásolását a média közvetlen módon képes elérni. **Végül további 1 pontot**, ha állítását azzal indokolja, hogy az emberek a részletben engedelmeskednek a televízió keresztül őket érő felszólításnak.

b) A versenyző – válaszában szakmai relevanciája és szofisztikáltsága illetve az állításai alátámasztására hozott példák függvényében **maximum 10 pontot** kaphat abban az esetben, ha az alábbiak szerint vagy más, releváns módon mutatja be, hogy az internettel kapcsolatban a média-pesszimista felfogás napjainkban is a médiára vonatkozó egyik legjellemzőbb kritikai szemléletnek tekinthető.

- Az internethasználatban (mint új médiában) súlyos veszélyeket látnak sokan (értelmiségi, civil vagy akár politikai szervezetek is)
- A veszélyek egy része, mint például a like-függőség, a cyberbullying, az addiktív videójáték-használat és a médiához köthető testképzavarok e felfogás szerint különösen a gyerekeket és fiatalokat veszélyeztetik, a gyenge adatbiztonság, a filter bubble-jelenség valamint a dezinformáció pedig minden korosztályt;
- Sokan az internet-szolgáltatás mögött akár üzleti, akár politikai érdekekhez kapcsolódó káros befolyásolási/manipulációs szándékot és kivitelezési technikákat látnak vagy tételeznek fel (pl. a közösségi médiaszolgáltatók algoritmusai vagy a dezinformációs troll-generátorok alkalmazása);
- Az internet média-pesszimista interpretációjában az állandósuló káros online jelenlét más (értékes, egészséges, fejlesztő stb.) tevékenységektől vonja el a felhasználókat, akik ily módon „rosszul” szocializálódnak és gyér műveltséggel rendelkeznek;
- A média-pesszimisták gyakran korlátozni/blokkolni kívánják bizonyos internethelyek /tartalmak, szolgáltatások elérését (szűrőszoftverek). (Pl. szerencsejátékok vagy torrentoldalak esetében).

c) A média-pesszimista szemlélettel kapcsolatos saját vélemény – annak szakmai relevanciájától és koherenciájától függően **további 3**, az elemzés felépítése, nyelvi értékei és önálló látásmódja **további 4 ponttal** értékelhető.